

ATODIAD 1a: Taith Cyngor Gwynedd i ddod yn Gyngor cyfeillgar i blant, caredig ac ystyriol o drawma.

Mae'r meysydd gwaith trawma-wybodus a phlentyn gyfeillgar wedi ennill momentwm o fewn y Cyngor dros y blynyddoedd diwethaf, yn enwedig yn dilyn cyhoeddi adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder. Yn sgil cais gan y Pwyllgor Craffu ym mis Ionawr, mae'r papur hwn yn rhoi diweddariad ar y cynnydd hyd yma ac yn amlinellu'r camau nesaf ar gyfer datblygu'r agenda hon ar draws y Cyngor.

1. Gwaith Trawma-Wybodus yng Ngwynedd

1.1. Gwaith Mapio a deall y sefyllfa bresennol

- 1.1.1. Dengys y gwaith mapio ac ymgysylltu a gynhaliwyd ar draws adrannau'r Cyngor bod lefelau ymwybyddiaeth, hyder, anghenion dysgu, darpariaeth hyfforddiant a rhwystrau yn amrywio'n sylweddol rhwng gwasanaethau.
- 1.1.2. Mae gwaith trawma-wybodus eisoes wedi datblygu'n gryf mewn rhai meysydd o'r Cyngor, yn arbennig yn y Gwasanaethau Cymdeithasol, y Gwasanaeth Digartrefedd, y maes Blynyddoedd Cynnar ac o fewn ysgolion a thimau yn Adran addysg. Mae'r gwasanaethau hyn wedi buddsoddi mewn hyfforddiant arbenigol, gan gynnwys hyfforddiant lefel diploma a rhaglenni hyfforddiant Ysgolion Trawma-Wybodus.
- 1.1.3. Wrth ddatblygu'r rhaglen waith, adolygwyd modelau, hyfforddiant ac arfer dda o sefydliadau eraill. Nid oes un ateb syml na dull unigol a fydd yn cyflawni'r weledigaeth hon, felly mae'r rhaglen yn cynnwys ystod o gamau gweithredu sy'n ategu ei gilydd ac a fydd yn parhau i esblygu wrth inni ddysgu a datblygu.

1.2. Sefydlu rhaglen hyfforddiant haenog

- 1.2.1. Bwriedir datblygu rhaglen hyfforddiant haenog sy'n cyd-fynd â Fframwaith Cenedlaethol Cymru sy'n Ystyriol o Drawma, ac sy'n adeiladu ar drefniadau presennol ar draws y Cyngor i symud yr agenda yn ei flaen
- 1.2.2. Mae ein dull o ddatblygu'r gweithlu yn cydnabod bod angen lefelau gwahanol o wybodaeth a sgiliau yn ôl rôl a chyfrifoldebau staff. Ar waelod y fframwaith mae ymarfer tosturiol yn darparu'r sylfaen i bawb, gan adlewyrchu gwerthoedd y Cyngor a chysylltu'n uniongyrchol â'n Fframwaith Dysgu a Datblygu.
- 1.2.3. Wrth symud drwy'r haenau, mae'r fframwaith yn darparu cyfleoedd i ddatblygu gwybodaeth a chymwyseddau mwy arbenigol, gan gynnwys ymarfer sy'n ystyriol o drawma lle bo hynny'n briodol. Mae'r dull hwn yn pwysleisio pwysigrwydd deall profiadau ac amgylchiadau pobl heb ruthro i labelu unigolion neu sefyllfaoedd fel rhai sy'n deillio o drawma. Yn hytrach, y nod yw meithrin hyder staff i ymateb mewn ffordd dosturiol, chwifrydig ac ystyriol, gan weld yr unigolyn yn gyntaf a chan ganolbwyntio ar ei gryfderau, ei anghenion a'i brofiadau unigryw.

1.2.4. Mae'r tabl isod yn egluro'r haenau sydd dan sylw:

Beth?	Sut?
Haen 1: Arweinyddiaeth a dealltwriaeth uwch	Mae hyfforddiant pellach yn cael ei gomisiynu ar gyfer grwpiau penodol megis Penaethiaid, Penaethiaid Cynorthwyol ac Aelodau Cabinet. Bydd hyn yn cryfhau eu dealltwriaeth o effaith trawma a'r goblygiadau ar gyfer arwain gwasanaethau, gwneud penderfyniadau a datblygu polisïau. Yn ogystal, bydd sesiynau ymwybyddiaeth byrrach yn cael eu cynnig i reolwyr drwy'r Rhwydwaith Rheolwyr, gan dynnu ar arbenigedd swyddogion y maes Blynyddoedd Cynnar.
Haen 2: Codi ymwybyddiaeth gyffredinol	Mae modiwl e-ddysgu corfforaethol, " <i>Cyflwyniad i Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) ac Ymarfer sy'n Ystyriol o Drawma</i> ", bellach ar gael i staff a chynghorwyr drwy'r Porth E-ddysgu. Ei nod yw darparu dealltwriaeth sylfaenol o drawma, ACEs, a'r effaith y gall profiadau niweidiol ei chael ar unigolion drwy gydol eu hoes. Hyd yma, mae dros 300 o unigolion wedi cwblhau'r hyfforddiant hwn.
Haen 3: Sgiliau tosturiol ar gyfer staff rheng flaen	Bydd y drydedd haen yn canolbwyntio ar staff sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda thrigolion a defnyddwyr gwasanaethau o ddydd i ddydd. Y nod yw rhoi'r offer a'r hyder i staff ymateb mewn ffordd gadarnhaol, empathig a chefnogol i bobl sy'n wynebu heriau neu drawma. (Compassionate Service Delivery)
Haen 4: Hyfforddiant arbenigol trawma	Nid yw'r bwriad yn ymyrryd â'r gwaith da sydd eisoes yn digwydd o fewn gwasanaethau sydd â gofynion arbenigol. Bydd gwasanaethau fel y Gwasanaethau Cymdeithasol, Digartrefedd, Blynyddoedd Cynnar ac ysgolion yn parhau i drefnu a chomisiynu'r hyfforddiant mwyaf addas i'w hanghenion penodol, gan adeiladu ar y sylfeini cryf sydd eisoes mewn lle.

1.3. Diwylliant

- 1.3.1. Mae trafodaethau cychwynnol wedi dechrau gyda Phrifysgol Bangor i archwilio arferion da sy'n cefnogi creu'r amgylchedd a'r diwylliant sydd eu hangen i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd dosturiol. Bydd y gwaith hwn yn llywio datblygiad hyfforddiant, adolygiadau polisi, a'r ffordd y caiff gweithdrefnau a phrosesau eu dehongli a'u gweithredu ar draws y sefydliad.
- 1.3.2. Bydd y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu yn adolygu'r Fframwaith Dysgu a Datblygu presennol er mwyn sicrhau ei fod yn cyd-fynd â gwerthoedd y Cyngor ac yn darparu sylfaen gadarn ar gyfer datblygu ymarfer tosturiol ar draws pob gwasanaeth.
- 1.3.3. Fel arwydd pellach o ymrwymiad i arwain drwy esiampl, mae Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd yn cwblhau Diploma Ymarfer Trawma Wybodus, gan gefnogi'r gwaith o hyrwyddo dealltwriaeth a diwylliant trawma wybodus ar draws y sefydliad.

1.4. Monitro a Dysgu

- 1.4.1. Bwriedir ail-gynnal yr holiadur mapio â Phenaethiaid Adran ac Ysgolion Gwynedd yn Tachwedd 2026 er mwyn asesu i ba raddau y mae'r egwyddorion a'r ymddygiadau a ddymunir wedi'u gwreiddio ar draws y sefydliad, a defnyddio'r canfyddiadau i lywio gwaith pellach.

1.5. Rhaglen Waith

Gweithred	Erbyn Pryd?
Fe gynhaliwyd gweithdy a hyfforddiant VR (Virtual Reality) ar ddull trawma-wybodus ym mis Mehefin 2025.	Mehefin 2025
Anfon holiadur allan i Benaethiaid Adran er mwyn deall ymwybyddiaeth Adrannau y Cyngor o weithio yn drawma wybodus	Tach 2025
Trafod a chynllunio opsiynau posib o ran hyfforddiant trawma wybodus gyda'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu	Rhagfyr 2025
Gosod Hyfforddiant E-fodiwl Cyflwyniad i Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) ac Ymarfer sy'n Ystyriol o Drawma	Mawrth 2026
Paratoi rhaglen waith i'w gyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth	Mawrth 2026
Cyflwyno Adroddiad Cabinet sy'n datgan yr ymrwymiad corfforaethol sy'n nodi'r uchelgais i ddatblygu'r Cyngor fel sefydliad sy'n gyfeillgar i blant, caredig ac ystyriol o drawma	Mai 2026
Cynnal sesiynau hyfforddiant Sgyrsiau Cydweithredol wedi'u cynnal ar gyfer staff rheng flaen sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda thrigolion a defnyddwyr gwasanaethau.	Mai 2026
Archwilio sut y gellir adolygu polisïau, gweithdrefnau a phrosesau'r Cyngor drwy lens trawma-wybodus	Gorffennaf 2026
Cynnal sesiwn hyfforddiant trawma wybodus yn defnyddio VR i'r Aelodau Cabinet a'r Tîm Rheoli Corfforaethol	Hydref 2026
Cynnal sesiwn hyfforddiant trawma wybodus yn defnyddio VR i'r Fforwm Penaethiaid Cynorthwyol	Tachwedd 2026
Sesiwn hyrwyddo Ymarfer Trawma Wybodus yn y rhwydwaith Rheolwyr (cais i'r Uned Blynnyddoedd Cynnar roi cyflwyniad)	Tachwedd 2026
Ail-asesu lefel ymwybyddiaeth Adrannol drwy gylchredeg holiadur pellach i Benaethiaid Adran.	Rhagfyr 2026
Sgopio a chomisiynu'r gwaith o "policy proofing" a datblygu rhaglen waith fanylach yn dilyn adborth yr holiadur Adrannol ar gyfer Blwyddyn 2.	Mawrth 2027

2. Gwaith Gwynedd Plentyn Gyfeillgar

- 2.1. Fel y bydd aelodau'n ymwybodol, mae sicrhau bod llais plant a phobl ifanc yn cael ei glywed a'i ystyried yn ganolog i waith y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb. Mae sylfaen gadarn eisoes wedi'i gosod drwy waith y Fforwm Ieuenctid a datblygiad y Strategaeth Llais Plant a Phobl Ifanc, sy'n darparu cyfeiriad clir ar gyfer y maes gwaith hwn.

2.2. Bwriad y ffrwd waith hon yw adeiladu ar y gwaith presennol a chefnogi adrannau'r Cyngor i ddeall eu rôl wrth hyrwyddo hawliau plant a sicrhau bod ystyriaeth briodol yn cael ei rhoi i lais plant a phobl ifanc wrth ddatblygu polisiâu, gwasanaethau a phenderfyniadau.

2.3. Gwaith Mapio

2.3.1. Cwblhawyd gwaith ymchwil i'r gwahanol gynlluniau achredu sydd ar waith mewn ardaloedd eraill. Er y rhoddwyd ystyriaeth i achrediad Dinasoedd a Chymunedau sy'n Gyfeillgar i Blant UNICEF, nid yw'r cynllun hwnnw ar gael ar hyn o bryd. O ganlyniad, bwriedir mabwysiadu egwyddorion *Y Ffordd Gywir*, a hyrwyddir gan Gomisiynydd Plant Cymru.

2.3.2. Mae'r dull hwn yn darparu fframwaith ymarferol ar gyfer ymgorffori hawliau plant mewn polisi, ymarfer a gwneud penderfyniadau ar draws y sefydliad, heb yr angen am broses achredu ffurfiol.

2.4. Ymgwyfarwyddo a Hyfforddiant “Y Ffordd Gywir”

2.4.1. Er mwyn cefnogi hyn, mae rhaglen hyfforddiant yn cael ei datblygu. Mae'r gwaith eisoes wedi cychwyn drwy sesiynau ar gyfer Penaethiaid a gynhaliwyd drwy'r Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Yn ogystal, mae modiwl e-ddysgu ar Hawliau'r Plentyn ar gael ar y Porth E-ddysgu i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth sylfaenol ar draws y gweithlu.

2.4.2. Y cam nesaf fydd weithio gyda Swyddfa Comisiynydd Plant Cymru a defnyddio'r fframwaith *Y Ffordd Gywir* i gynnal hunanasesiad mewn tri gwasanaeth. Bydd hyn yn darparu dealltwriaeth sylfaenol o lefel yr ymwybyddiaeth a'r ddealltwriaeth o Hawliau Plant ar draws y gwasanaethau hynny, ac yn llywio camau gweithredu pellach i gryfhau ymarfer.

2.4.3. Er mwyn cryfhau capasiti a sicrhau gallu i gynnal momentwm y gwaith hwn yn y tymor hwy, bwriedir penodi adnodd ychwanegol i gefnogi'r maes cydraddoldeb. Disgwylir y bydd hyn yn cynyddu'r gallu i gydlynu, cefnogi a datblygu'r agenda Hawliau Plant ar draws y Cyngor, gan ategu'r trefniadau sydd eisoes mewn lle.

2.5. Rhaglen Waith

Deilliant Plentyn Gyfeillgar	Erbyn Pryd?
Ymchwil Pen-ddesg i archrediad UNICEF “Dinasoedd Plentyn Gyfeillgar)	Rhagfyr 2025
Cynnal Gweithdy “Hawliau Plant” i'r Aelodau Cabinet, Cadeiryddion Craffu â'r Tîm Rheoli	Chwefror 2026
Paratoi rhaglen waith i'w gyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth	Mawrth 2026
Llythyru Llywodraeth Cymru o ran cais am arian i fod yn Cynnal ail weithdy “Hawliau Plant” ar y cyd â'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Mawrth 2026

Cynnal ail weithdy “Hawliau Plant” ar y cyd â’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Mawrth 2026
Cyflwyno Adroddiad Cabinet sy’n datgan yr ymrwymiad corfforaethol sy’n nodi’r uchelgais i ddatblygu’r Cyngor fel sefydliad sy’n gyfeillgar i blant, caredig ac ystyriol o drawma	Mai 2026
Cynnal gweithdy “Y Ffordd Gywir ar Waith” ar y cyd â’r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Gorffennaf 2026
Hunan-asesiad mewn 3 Gwasanaeth o ran ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o “Hawliau Plant” yn defnyddio Fframwaith “Y Ffordd Gywir”	Hydref 2026
Cynnal sesiwn “hawliau plant” yn y Rhwydwaith Rheolwyr	Tachwedd 2026

3. Cynnydd a Chantau Nesaf

- 3.1. Mae'r rhaglenni gwaith bellach o dan ofal y Gweithgor Cefnogi Pobl, sef gweithgor trawsadrannol sy'n dod â swyddogion o ystod o wasanaethau ynghyd i gefnogi, cydlynu a monitro'r gwaith. Bydd y Gweithgor Cefnogi Pobl yn parhau i gymryd cyfrifoldeb am oruchwylio cynnydd y ddwy ffrwd waith, gan ddarparu her adeiladol a chefnogaeth briodol er mwyn sicrhau bod egwyddorion Hawliau Plant ac ymarfer tosturiol yn cael eu gwreiddio'n gynyddol yn niwylliant, trefniadau ac arferion y Cyngor.
- 3.2. Yn ogystal, mae'r gweithgor eisoes yn goruchwylio'r peilot Gafael Llaw a'r rhaglen Sgyrsiau Cydweithredol, gan sicrhau cyd-lyniant rhwng y gwahanol ddarnau o waith a chyfleoedd i ddysgu ar draws y rhaglen gyfan.
- 3.3. Cydnabyddir bod hwn yn faes sy'n parhau i ddatblygu. O ganlyniad, bydd y rhaglen waith yn esblygu dros amser wrth i ni ddysgu o'n profiadau ein hunain, gwerthuso effaith y gweithgareddau a chymryd i ystyriaeth arferion da a datblygiadau newydd.